

॥ శ్రీ ॥

అథ శ్రీ త్రివిక్రమపండితాచార్యసుత శ్రీ నారాయణపండితాచార్యవిరచితః

॥ శ్రీ మధ్యవిజయః ॥

౧౩. త్రయోదశః సర్గః

పృథుదర్శనముత్థితం కృతార్థం పృథివీభృత్ప్రణతిం గృహీతవంతమ్ |

నిజశిష్యముదేఽథ సహ్యామాప్తం పురుషః కశ్చిదుపాయయౌ కదాచిత్ ॥

౧౩.౧ ॥

భగవానిహ నః స్వకింకరాణాం అచిరేణాఽవ్రజతాదనుగ్రహోయ |

ఇతి కార్యచిక్రీర్షయాఽఽర్థయత్ త్వాం నృప ఇత్యభ్యధితైష తం ప్రణమ్య

॥ ౧౩.౨ ॥

అథ మాఘవతీమపాస్య కాష్ఠాం వ్రజతా పైధితతేజసా ప్రతీచీమ్ |

పరిశోధయతా స్వపాదసంగాత్ పృథివీం ప్రాజ్ఞదివాకరేణ రేజే ॥ ౧౩.౩ ॥

అశుభానపహోయ మాయిజుష్టాన్ అథమాద్రీనివ గోత్రనిమ్నగాఘైః |

సుజనైస్తరసాఽభిగమ్యమానః పరమస్నేహతయా క్రమప్రసన్నైః ॥ ౧౩.౪ ॥

సుమనఃఫలశోభినోఽత్ర పుంసో నమయన్ గోభిరనోకహానివోచ్ఛాన్ |

అపి భంగముపానయన్ననమ్రాన్ దృఢభావాదపరానవార్యవీర్యః || ౧౩.౫
||

గమనోత్సవవిస్మితైర్నిషేవ్యో వివిధైర్జనపదైర్జనైరజస్రమ్ |
పరిస్పృత్వరకీర్తిరార్తిముక్త్యై పురుషైర్దూరభువశ్చ గమ్యమానః || ౧౩.౬ ||

అమరైరమరానుగైర్మునీంద్రైః అపరేక్షావిషయైశ్చ సేవ్యమానః |
హరిపాదసరోజసంగసారో భువనే పావనపావనో నికామమ్ || ౧౩.౭ ||

అయమప్రతివారణః ప్రయాణే పరమానందసుతీర్థసూరిరాజః |
విబభావతివేలమచ్ఛరూపః సురసింధోరివ సంతతప్రవాహః || ౧౩.౮ ||

సమయేన గతోఽమహీయసాఽసౌ విషయం స్తంభపదోపసర్జనాఖ్యమ్ |
మదనాధిపతేః సుధామ ధామ ప్రవివేశాఖిలలోకవందనీయమ్ || ౧౩.౯ ||

క్షణదామిహ తావదూషివాంసం విహితాహర్ముఖయోగ్యయోగమేనమ్ |
గమనోద్యమలక్షణైరజానన్ గమనాయోద్యతమాశు శిష్యసంఘాః ||
౧౩.౧౦ ||

పురతో విస్సృతాః సమాధిశుద్ధ్యై యతయస్తత్ర పటీః కషాయవేషాః |
సహసోదహరన్ స్వయోగ్యముద్రాయుతదండాదికధారణోద్యమేన ||
౧౩.౧౧ ||

అవధార్య విశేషకారిశంఖప్రకటాంకాన్ సుధియా గతార్ద్రభావాన్ |
లసితా తుళసీస్తగస్య కంఠే హరినిర్మాల్యతయోచితా న్యధాయి || ౧౩.౧౨
||

యతధీర్గురుచక్రిమూర్తిపూర్ణం యతనిశ్వాసవచా విశోధ్య పాణీ |
గుణకుండలమండీతం విమానం గుణబంధం కవచావృతం బభార ||
౧౩.౧౩ ||

సకమండలుమండలావలంబం స్వయమేవాలఘుపుస్తకాదిభారమ్ |
యువశిష్యగణో దధే నయత్నాత్ హి దాక్ష్యస్య గుణోఽపరోఽస్తి ||
౧౩.౧౪ ||

అతిసంభ్రమతః పరిభ్రమంతం భరదామానవలోకినం చిరాయ |
అనుయోగపరం ముహూః ప్రమత్తం జహసుర్నూతనశిష్యమత్ర కేచిత్ ||
౧౩.౧౫ ||

అథ తత్క్షణఘట్టితోరుఘంటాఘననాదవ్యపదేశతః పరేణ |
అమితప్రమతిః ప్రచోదితోఽసౌ ఇతి నిర్వృత్సు నిజేషు నిర్జ్జగామ ||
౧౩.౧౬ ||

ధృతమాతపవారణం వరేణ్యం వ్రతిరాజం తముపర్యుపర్యుదారమ్ |
ఉదయన్మిహిరోపరిష్ఠపూర్ణద్విజరాజశ్రియమాయయావభూతామ్ ||
౧౩.౧౭ ||

భువనత్రయధారిణం ముకుందం దధదంతః స దధే గురుః స్వయం చ
|
అపి కేనచిదిత్యదో న చిత్రం నను స ప్రాణపతిర్బభార తం చ || ౧౩.౧౮ ||

యతయో గృహిణోఽథ వర్ణిముఖ్యాః శ్రుతిగాస్త్యక్తనిషిద్ధకామ్యభావాః |
ఇహ మూర్తిధరా ఇవ స్వధర్మాః శతసంఖ్యాః శతసంఖ్యమన్వగచ్ఛన్ ||
౧౩.౧౯ ||

పరివారజనా న మార్గదుఃఖం ప్రయయుః పూరుషరత్నమీక్షమాణాః |
ఇతి నాద్భుతమస్య హి ప్రయాంతి స్మృతిమాత్రాద్ భవినో భవాపవర్గమ్

|| ౧౩.౨౦ ||

మదనేశ్వరవల్లభప్రదేశే ప్రభుమాయాంతమథాభ్యపద్యత ద్రాక్ |
జయసింహ ఇమం నృసింహవర్యః శుభధీః స్తంభవిశిష్టసింహనామా ||

౧౩.౨౧ ||

అవతీర్య పురైవ వాహనాత్ స్వాద్ అపి మార్గాదపసార్య సైనికాన్ సః |
సహ కైశ్చన భూసురైరవాప్తః త్రిజగత్పూజ్యపదాంతికే ననామ || ౧౩.౨౨
||

పృథివీపతినాఽనుగమ్యమానో వినయాద్ భక్తిరసార్థమానసేన |
అచిరేణ స విష్ణుమంగలస్య ప్రయయావాయతనోత్తమస్య పార్శ్వమ్ ||
౧౩.౨౩ ||

నరదేవదిదృక్షయా సమేతా ఉభయగ్రామజనా జనాః పరే చ |
ఉపయాంతమనంతమానసం తం ముహురైక్షంత కుతూహలాభిమగ్నాః
|| ౧౩.౨౪ ||

పురతో మధురస్వనైర్వదద్భిః స్వకృతాః కర్ణసుఖా ముకుందగాథాః |

ధృతపంకజబీజచక్రచిహ్నైః కృత నృతైశ్చతురైర్నిషేవ్యమాణమ్ || ౧౩.౨౪
||

కలితాంజలినా స్ఫుటానుయాతం జనసంబాధసహేన భూమిభర్తా |
కరుణావిషయం చికిర్షుణా స్వం వ్రజతా కింకరతామక్వైతవేన || ౧౩.౨౬
||

ఇదమిత్యమితీక్షణైర్నరాణాం అపరిచ్ఛేద్యమహిష్ఠామరూపమ్ |
అధికం ధరణీమలం చికిర్షుం స్ఫుటముద్యంతమివ ద్యునాథమన్యమ్ ||
౧౩.౨౭ ||

అశనైః శనకైరివాఽవ్రజంతం యువసింహప్రవరప్రగల్భయానమ్ |
అతిపాటలపాదపల్లవాభ్యాం అవనీం పావనతామలం నయంతమ్ ||
౧౩.౨౮ ||

నఖనిర్జ్జితపద్మరాగరాగం వరకూర్మప్రపదం నిగూఢగుల్ఫమ్ |
సురవర్యకరాగ్రసేవ్యజంఘం ద్విరదోదారకరోపమోరుయుగ్మమ్ ||
౧౩.౨౯ ||

శుభశుద్ధనితంబబింబరాజన్నవకౌశేయవిశేషబాహ్యవస్త్రమ్ |
తనుకుక్షిగళాళికేషు రేఖాత్రితయేన ప్రకటేన శోభమానమ్ || ౧౩.౩౦ ||

మృదుసూక్ష్మఘనారుణావికాచ్ఛప్రకటప్రావరణేన భాసమానమ్ |
అతినూతనతిగ్మభానుభాసాం నికరేణేవ సువర్ణసానుమంతమ్ || ౧౩.౩౧
||

ప్రథువక్షసమున్నతాంసభిత్తిం గురువృత్తాయతహృద్యబాహుదండమ్ |
పరమారుణపాణిపల్లవాంతః స్ఫురితోర్ద్వధ్వజలాంఛనాదిమంతమ్ ||
౧౩.౩౨ ||

పరిపూర్ణశశాంకబింబశంకావిషయం ప్రాక్ సహసాఽవలోకనేన |
అకశంకతయా పరం వివిక్తం వదనం బిభ్రతమచ్ఛవిభ్రమాబ్ధిమ్ || ౧౩.౩౩
||

అతిసుందరమందహాసరాజన్నవకుందాభరదం శుభారుణోష్ఠమ్ |
కమళాయతలోచనావలోకైః అపి లోకాన్ సకలాన్ ప్రహర్షయంతమ్ ||
౧౩.౩౪ ||

అతిభాసురకర్ణభాసితశ్రీతుళసీగుచ్ఛమతుచ్ఛకాంతిగండమ్ |
భువనత్రయభూత్యభూతిదానే చతురభ్రూవరవిభ్రమం సుమౌలిమ్ ||
౧౩.౩౫ ||

సకలావయవాన్ స్ఫుటం మిమానాః ప్రతిమాలక్షణలక్షణాయ లక్ష్మమ్ |
చతురా విదధుర్యదీయగాత్రం స సులక్ష్మేత్యధునా నిగద్యతే నో ||
౧౩.౩౬ ||

అతిలోలదృశాం సమీక్షితుం స్వం జనసంబాధభయేన దూరభాజామ్ |
సమదర్శయదూర్ఘమోరసోఽసౌ దయయైవోరుజనౌఘమధ్యగోఽపి ||
౧౩.౩౭ ||

సవికాసదృశాం కృతాంజలీనాం జనతానాం పరమాదరాన్నతానామ్ |
వలయేన వృతః ప్రియం మురారేః ప్రవివేశాఽయతనం ప్రబర్హబోధః ||
౧౩.౩౮ ||

వివిధప్రభుమధ్యసన్నిషణ్ణో నరదేవేన సమం స గూఢదేవః |
విబభావుడురాడివోడుమధ్యే సహ మహ్యోస్తనయేన పూర్ణబింబః ||
౧౩.౩౯ ||

అవదత్ స కథాం రథాంగపాణేః భగవాన్ భాగవతే భవాప హంత్రిమ్ |
అనుకూలగుణస్వరాదిభాజా నిజశిష్యప్రవరేణ వాచ్యమానే || ౧౩.౪౦ ||

కథనం తదుదారధైర్యసారం మధురం పుష్కలభావవత్ ప్రసన్నమ్ |
విదుషోఽవిదుషోఽపి శృణ్వతోఽలం వ్యధితాఽనందరసాంబుధౌ
నిమగ్నాన్ || ౧౩.౪౧ ||

గమనాసనసంకథాదిలీలాః స్మృతిమాత్రేణ భవాపవర్గదాత్రీః |
కథమప్యమరాః ప్రపంచయేయుః నను మధ్వస్య న
మాదృశోఽల్పబోధాః || ౧౩.౪౨ ||

సుతపఃకవితాదిసద్గుణానాం లికుచానాం కులజోఽంగిరోన్వయానామ్
|
అభవద్ గుహనామకో విపశ్చిత్ కవివర్యోఽఖిలవాదివందనీయః ||
౧౩.౪౩ ||

దయితాఽస్య సతీ గుణానురూపా విధివీర్యేణ ముహుర్ముతప్రజాఽపి |
అభజద్భువనప్రభూ హరీశౌ సుతకామా వసుదేవసూనుభక్తా || ౧౩.౪౪ ||

పరమేశ్వరయోః ప్రసాదయోగాత్ సుతరత్నం తదసూత సూరిపత్నీ |
పరిషత్పదపట్టనేషు నార్హో వివిదే యస్య సమః పరీక్షకాగ్ర్యైః || ౧౩.౪౫ ||

వదనేందుమవేక్ష్య నందనస్య స్వకులోత్తారణదక్షలక్షణస్య |
కృతకృత్యతయా క్రియాః ప్రకుర్వన్ కవిరాఖ్యాదుచితాం
త్రివిక్రమాఖ్యామ్ || ౧౩.౪౬ ||

కళభాషణ ఏవ సూరిపోతః కవిరాసీదనవద్యపద్యవాదీ |
అవభాతి నను ప్రభాప్రభావీ భగవాన్ బాలతరోఽపి తిగ్ముభానుః || ౧౩.౪౭
||

సకలాంగయుతావభాతశాఖః సమయే ప్రాప్త ఉదారపక్షిసేవ్యః |
స ససర్జ సదధ్యగోపకృత్యై లికుచః కావ్యఫలం రసాభిరామమ్ || ౧౩.౪౮
||

ప్రతిపాదితమాత్మనా యథార్థం పృథుమాయాసమయస్య దుర్లుటత్వమ్
|
స్వగురౌ పరిహర్తుమక్షమేఽపి శ్రుతవాంస్తం స వయస్యబోధితోఽలమ్ ||

౧౩.౪౯ ||

భగవత్యుదితే సగోవిలాసే వటుభావం త్యజతి త్రివిక్రమాఖ్యే |
అపి భానుపురస్సరాః సమస్తాః ప్రయయుః కీటమణిప్రభత్యమాషు ||

౧౩.౫౦ ||

అతిదక్షమతిం సపాదలక్షే సమయే మాయిజనస్య యుక్తిశూరమ్ |
మహితం హి మహీతళే మహిమ్నా జనకో నందనమబ్రవీదుపాంశు ||

౧౩.౫౧ ||

శృణు వాచమిమాం విచారితార్థాం న కలౌ నిర్గుణభావనా సుఖాయ |
ఇతి గౌణవిముక్తయే గుణాఢ్యం భజ దేవం వసుదేవసూనుమేవ ||

౧౩.౫౨ ||

ఇతి తాతవచో నిశమ్య కించిత్ తరళాత్మాఽపి విచార్య శాస్త్రసారమ్ |
పరమేవ స పారమారురుక్షుః విగుణోఽపాస్తిముపాశృణోత్ పరేభ్యః ||

౧౩.౫౩ ||

నిజధర్మరతో గృహిప్రబర్హః కలికాలాకులితాంతరోఽపి హంత |

నితరాం నిషితాత్మనా నిసర్గాత్ స్ఫుటమాలోచయదిత్యసౌ కదాచిత్ ||
౧౩.౫౪ ||

రచితం నను సూత్రమత్ర మానం విదుషా సత్యవతీసుతేన సాక్షాత్ |
అపరస్పరసంగతాని భాష్యాణ్యపి సర్వాణి న మానతాం వ్రజేయుః ||
౧౩.౫౫ ||

యది తేషు నిరాగ్రహాంతరాః స్మః సుఘటం నోపలభామహే హి కించిత్ |
న తథాఽపి పరంపరోపయాతం న పరామః ప్రణయేన శాంకరీయమ్ ||
౧౩.౫౬ ||

ఘటనోపనిషత్సు నాల్పబుద్ధేః సుఘటేత్యభ్యుపగమ్య చింతయామః |
న విముక్తిముపైతి కోఽపి ముక్త్యా సమయోక్తామిహ
యామిమాముపాస్తిమ్ || ౧౩.౫౭ ||

వితతః సుఖసచ్చిదద్వయాత్మా సముపాస్యో విహితో హి తత్త్వవిద్భిః |
స చ నావయవీ నిరూప్యతే చేద్ ద్యుతిమాత్రం చ న హీత్యదో
రహస్యమ్ || ౧౩.౫౮ ||

యది చేద్యగుపాస్యతేఽస్య రూపం తిమిరత్వేన విభాతి పారిశేష్యాత్ |
ఫలమప్యథ ముక్తిరీద్యశీ స్యాద్ ఇతి నో వైవ ధినోత్యుపాస్తిరేషా ||

౧౩.౫౯ ||

అథ వేదపురాణభారతాని స్వయమాలోచ్య యథావబోధమత్ర |
గుణవంతముపాస్మహే ముకుందం స్మృతిధర్మాన్ స్ఫుటమాచరంత ఏవ

|౧౩.౬౦ ||

అవధార్య యదేతికార్యమార్యః స వివేకాదుపచక్రమే విధాతుమ్ |
పరిపూర్ణమతేర్జగత్సు కీర్తిం పరిపూర్ణామశృణోత్ తదా విశుద్ధామ్ ||

౧౩.౬౧ ||

విహినస్తి హి నో జనోఽతివాగ్మీ సమయం కోఽపి పరంపరోపయాతమ్ |
క్షిప తం త్వముదారయుక్తిశూరో న పరే తత్ర సమర్థతాం వ్రజేయుః ||

౧౩.౬౨ ||

తవ వేదనదీర్విగాహ్య భూయః సమయాంభోధిషు కుర్వతో విహారమ్ |
నవకావ్యరసప్రియస్య వాదిద్విరదేంద్ర ప్రతివారణో న జజ్ఞే || ౧౩.౬౩ ||

ఉపయాహి యశః శశాంకగౌరం నిజయూథస్య భయం నిరాకురు
త్వమ్ |

అధునా విధినోపపాదితం తం ప్రతివాదిప్రతివారణం నివార్య || ౧౩.౬౪ ||

ఇతి మాయిజనేన తత్రతత్ర స్వజనత్వేన స తావదర్థ్యమానః |

అనుకూలవచా మహిష్మమానో మనసా సంశయమాప సంశయచ్ఛితే ||

౧౩.౬౫ ||

శితమధ్యవచః సృణిప్రయోక్త్వాన్ పురుషానేష విషాదయన్ కవీభః |

వివిధోత్తరధూళిపాతనేన ప్రతిఘేనాధికమంధయాంచకార || ౧౩.౬౬ ||

క్షణదాసు విచక్షణః స వీక్య ప్రచురప్రజ్ఞనోజ్ఞశాస్త్రసారమ్ |

అపరావిదితః ప్రసాదగర్భం విదధే విస్మయమాంతరం మహాంతమ్ ||

౧౩.౬౭ ||

విదితవాన్ వ్యవహృత్య సుదర్శనం బహుళబోధమవేక్ష్య స నిశ్చయాత్ |

అపి న తస్య మతం సహసాఽఽదదే నను విమృశ్య కృతీ

కురుతేఽఖిలమ్ || ౧౩.౬౮ ||

తం విష్ణుమంగలగతం బహుశప్రబోధం ప్రాప్య్యాభ్యవందత

తదాఽయుగవిక్రమార్యః|

ఆనందదం స చతురాననహాసలక్ష్యా తత్త్వం ప్రవేత్తుమమరేంద్ర

ఇవాబ్జయోనిమ్ || ౧౩.౬౯ ||

|| ఇతి శ్రీమత్కవికులతిలక త్రివిక్రమపండితాచార్యసుత

శ్రీనారాయణపండితాచార్యవిరచితే శ్రీమద్భవిజయే

ఆనందాంకితే త్రయోదశః సర్గః ||